

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΡΗΓΑ ΚΑΙ ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ

α' Ἡ εἰκὼν Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου. — β' Χάρτα τῆς Μολδοβίας. — γ' Νέαι εἰκόνες τοῦ Ρήγα. — δ' Ο Θεόφιλος τοῦ Ρήγα. — ε' Ἡ σφραγὶς τοῦ Χατζηβασιλῆ. — ζ' Περίεργον ἔγγραφον περὶ Περραιβοῦ.

Χαρὰ ἔς τοὺς πεθαμένους
ἀλλοίμονο ἔς ἡμᾶς.

Ἡ ἐπιτυχεστάτη αὕτη κατακλείς τοῦ εἰς τὸν Σολωμὸν ἐπὶ τῇ ἐκατονταετηρίδι τῆς γεννήσεως αὐτοῦ προσφάτου ὠρχίου ποιήματος τοῦ Γερασίμου Μαρκοῦ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τὴν ἐκατονταετηρίδα τοῦ μαρτυρίου Ρήγα τοῦ Βελεστινῆ.

Καὶ ἡ μὲν γενέτειρα τοῦ πρωτομάρτυρος, περὶ ἰδίαις ἀπὸ τῆς τέφρας καὶ τῶν ἔρειπίων

ἀναστάσεως μεριμνῶσα κατ' ἀνάγκην ἐν τοῖς πρώτοις, δὲν ἤδυνατο οὔτε νὰ φαντασθῇ νὰ ἐορτάσῃ προσηκόντως τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην 11 ἢ 12 Ἰουνίου τοῦ 1798, ἀφ' ἧς συμπληροῦνται ἑκατὸν ἀκριβῶς ἔτη μόλις τὴν ὑστεραίαν τῆς ἀπὸ νέου τουρκικοῦ ζυγοῦ ἀπολυτρώσεως τῆς Θεσσαλίας.

Ἄλλ' ἡ ἀνεπίληστος ἡμέρα δὲν πρέπει νὰ περέλθῃ χωρὶς νὰ στρέψωμεν καὶ πάλιν τὸν νοῦν πρὸς τὸν μάρτυρα. Δὲν πρόκειται περὶ ἐξιστορήσεως τῶν κατ' αὐτὸν καὶ ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὸ μέγα μαρτύριον. Ταῦτα ὀφείλουσι νὰ εἶνε γινώστα εἰς πάντα Ἕλληνα μετὰ τὰς πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν γενομένας περὶ αὐτῶν εὐρείας δημοσιεύσεις καὶ ἀποκαλύψεις¹. Ἄλλ' ἐπιτρέπεται ἢ μᾶλλον ἐπιβάλλεται ἡ συμπλήρωσις αὐτῶν διὰ παντὸς ὃ τι νέον περὶ αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ προσθήσῃ ἔκτοτε ἡ ἔρευνα. Μετὰ δὲ τοῦ Ρήγα συνδέεται ἀναποσπᾶστος ὁ θυμακσίως σωθεὶς συνεργὸς αὐτοῦ Χριστόφορος ὁ Περραιβὸς ὁ καὶ βιογραφήσας τὸν μέγαν Θεσσαλὸν μόλις ἐξήκοντα καὶ δύο ὄλα ἔτη μετὰ τὸ μαρτύριον.

Καὶ δὲν ἀποτελοῦσι μὲν ὅσα νέα ἔχω νὰ προσθήσω ἱστορικᾶ συναφῆς, ἀλλ' ἀναφέρονται εἰς διάφορα σημεῖα ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Περραιβοῦ καὶ τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ. Οὐχ ἦτον νομίζω, ὅτι καὶ τὰ ἀπλᾶ ταῦτα σημειώματα δὲν εἶνε περιττὴ συμβολὴ εἰς τὴν διαφώτισιν τῶν κατὰ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ἐν αἷς ἡμέραις ἔδει ὑπὸ ἄλλας συνθήκας νὰ τελέσωμεν τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ρήγα τὴν ἐκατοστὴν ἀμφιετηρίδα.

α' Ἡ εἰκὼν Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου.

Μεταξὺ τῶν δημοσιεύσεων, δι' ὧν ὁ Ρήγας ἐσκόπει τὴν διέγερσιν τοῦ φρονήματος τῶν Ἑλλήνων, ἦτο κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως

¹ Ἴδε Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ρήγα Βελεστινῆ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων ἐκ τῶν ἐν Βιέννῃ ἀρχείων ἐξαχθέντα καὶ δημοσιευθέντα ὑπὸ **Διμιτρίου Λεγρόνδ** μετὰ μεταφράσεως ἑλληνικῆς ὑπὸ **Σπυριδῶνος Π. Λάμπρου**. Δαπάναις τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήνησι, 1891. (Καὶ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας Τόμ. Γ' σ. 585 κ. ἐ.) — **Σπυριδῶνος Π. Λάμπρου** Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ρήγα μετὰ εἰκόνων καὶ πανομοιότυπων. Ἐκδόσις Ἑστίας. Ἐν Ἀθήναις 1892.

καὶ εἰκὼν Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, ἀντιγραφείσα ἐκ ζωγραφίας τοῦ ἐν Βιέννῃ μουσείου. Λέγονται δὲ συνοδεύουσαι τὴν εἰκόνα σημειώσεις περὶ τῶν πράξεων τοῦ ἥρωος, ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ῥήγα γεγραμμέναι. Ἡ εἰκὼν αὕτη κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Ῥήγα ἐξεδόθη χάριν τοῦ ἐπαναστατικοῦ σκοποῦ. Ἐξετυπώθησαν δ' αὐτῆς ἀντίτυπα χίλια διακόσια, ὧν τινὰ μὲν διανεμήθησαν δωρεὰν εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς παρεπιδημοῦντας ἐν Βιέννῃ καθ' ὃν χρόνον ὁ Ῥήγας τὴν πόλιν ἐκείνην εἶχεν ἐργαστάσιον τῶν διεγερτικῶν τοῦ γένους δημοσιεύσεων αὐτοῦ, τινὰ δὲ παρεδόθησαν εἰς πώλησιν ἀντὶ τῆς εὐτελοῦς τιμῆς εἰκοσι κρεῦτταρίων, ἧτοι πεντήκοντα περίπου λεπτῶν, χάριν εὐρείας διαθέσεως¹.

Ἡ εἰκὼν αὕτη, καίπερ εἰς ἰκανόν, καθ' ἃ εἶπον, πλῆθος ἀντιτύπων ἐκτυπωθεῖσα, ἦτο παντελῶς ἄγνωστος μέχρι τοῦδε, οὐδενὸς τῶν ἀντιτύπων κατὰ τὸ φαινόμενον διασωθέντος. Ἀλλὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους, διατρίψας ἐπὶ βραχὺ ἐν Μεσσηνίᾳ, ἠτύχησα νὰ ἴδω παρὰ τῷ κ. Δ. Πόταρη ἐν Καλάμαις τὸ πρῶτον καὶ μόνον μέχρι τοῦ νῦν γνωστὸν ἀντίτυπον τῆς εἰκόνας. Ἀνήκει δὲ τοῦτο εἰς τὸν ἐν Μεσσηνίᾳ (Νησίῳ) δικηγόρον κ. Νικήταν Στρατηγόπουλον· κατὰ δὲ τὰς βεβιωσείας αὐτοῦ ἐδώρησεν αὐτὸ πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν μητέρα του ἐν Ζακύνθῳ ἢ θυγάτηρ τοῦ Κολοκοτρώνη κ. Παλάσκα, κατέχουσα αὐτὸ πιθανώτατα ἐκ δωρεᾶς τοῦ Κωλέττη.

Ἡ εἰκὼν εἶνε χαλκογραφία $0,43 \times 0,27$ τοῦ γαλλικοῦ μέτρου, μετὰ δὲ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὴν ξυλίνου πλαισίου $0,50 \times 0,34$. Εἶνε δ' εἰλημμένη ἐκ δακτυλιολίθου ἀγάλτου, ἀποκειμένου ἐν Βιέννῃ καὶ ἔχοντος μέγεθος $0,035$. Εὐρηται δ' ὁ λίθος οὗτος ἀποτετυπωμένος ἐν φυσικῷ μεγέθει κατὰ τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν τῆς χαλκογραφίας, καὶ φέρει ἀκριβῶς κάτωθεν τὰς λέξεις

μέγεθος τῆς πέτρας
grandeur del' (sic) agathe.

Δεξιὰ δὲ τοῦ ἀποτυπώματος τούτου τοῦ λίθου εἶνε ἀναγεγραμμένα τὰδε·

« Τὸ ἐγγράμμα τοῦτο παριστάνει τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἀρχιστρατῆγων » του, καθ' ὁμοίωσιν μιᾶς ἀνατολικῆς κοκκίνης » πέτρας Ἀγάθου, ἧτις εὐρίσκεται εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ταμεῖον ἐν Βιέννῃ· τὰ 4 τριγυρινὰ εἰκονίσματα, παριστάνουν τὸ 1: τὴν θριαμβευτικὴν εἰσοδὸν του εἰς τὴν Βαβυλῶνα· τὸ 2: τὴν φυγὴν τῶν Περσῶν εἰς τὸν Γρανικὸν

» ποταμόν· τὸ 3: τὴν ἦτταν τοῦ Δαρείου, καὶ » τὸ 4: τὴν φαμίλιαν τοῦ νικημένου τούτου βασιλέως εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀλεξάνδρου¹. »

Χωρίζονται δὲ ταῦτα διὰ γραμμῆς καθέτου ἀπὸ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως τοῦ σημειώματος τῆςδε, ἣν ἀναγράφω ἀκριβῶς ὡς ἔχει·

Cette gravure represente le buste d' Alexandre et ceux de ses 4: generaux d' après une agathe rouge orientale, qui se trouve dans le cabinet Imperial à Vienne· les quatre tableaux au pourtour, representent: le 1^{or} son entrée triomphale dans Babylone· le 2de, la deroute des Perses au granique, le 3me la defaite totale de Darius, et le 4me la famille de ce roi vaincu aux pieds d' Alexandre.

Τὸ δὲ μέσον τοῦ ὄλου κατέχει ἡ παράστασις τοῦ λίθου ἐν μεγεθύνσει ($0,28 - 0,24$), οὕσα ὀκτάγωνος. Τὰς τέσσαρας γωνίας κατέχουσι κεφαλαὶ φέρουσαι τὰς ἐπιγραφὰς ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ, ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΣ, ΣΕΛΕΥΚΟΣ καὶ ΑΝΤΙΓΟΝΟΣ. Καὶ ὁ μὲν Πτολεμαῖος, κοσμῶν τὴν κάτω δεξιὰν γωνίαν, παριστάνεται κατὰ κατατομὴν καὶ ἔχει μορφὴν πρεσβυτικὴν, ὁ δὲ Κάσσανδρος, κατέχων τὴν κάτω ἀριστερὰν γωνίαν, φέρει κράνος, ὁ Σέλευκος ἐν' ἐκτετυπωμένῳ ἐν τῇ ἄνω δεξιᾷ γωνίᾳ καὶ ὁ Ἀντίγονος, νεαρὸς καὶ φορῶν κράνος, ἐν τῇ ἄνω ἀριστερᾷ.

Τὰ δὲ κατὰ τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν σημείωμα τοῦ Ῥήγα 4 τριγυρινὰ εἰκονίσματα (quatre tableaux au pourtour) ἀναπαροτρύνονται πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ ἀναγραφόμενα θέματα. Καὶ ἐν μὲν τῇ κατὰ τὸ κάτω μέρος εἰκόνι, ἐν ἣ παριστάνεται ἡ εἰς τὴν Βαβυλῶνα εἰσοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου, διακρίνομεν πομπὴν μεγαλοπρεπῆ, λαβύρα, ὄφθαλας, αὐλοῦς, κιθάρας. Οἱ δὲ φέροντες ταῦτα πομπαγωγοὶ προπορεύονται λαμπροῦ αἰτήρου ἄρματος, ὠθουμένου ὑπὸ τεσσάρων ἀνδρῶν. Ἐντὸς δ' αὐτοῦ φέρων κράνος παρίσταται ὁ νεαρὸς Ἀλέξανδρος· τὴν δὲ θέσιν τοῦ ἠνιόχου κατέχει δορυφόρος θεᾶ. Ὅπισθεν δὲ τοῦ ἄρματος ἐπονται ἐφιπποὶ, καὶ τὴν ὄλην εἰκόνα κλείουσι κατὰ τὰ πλάγια πυρᾶ καὶ ἀψίδες.

Ἡ δ' ἐν τῇ κατὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν μάχῃ φυγὴ τῶν Περσῶν παριστάνεται ἄτακτος καὶ βεβιασμένη ἐν συμφορμῶ τῶζων καὶ σημαίων, ἵππων καὶ ἀνδρῶν πιπτόντων. Καὶ τὸ μὲν μέσον τῆς παραστάσεως κατέχει ὁ ποταμός·

¹ Τὸ τε ἀντίγραφον τοῦτο καὶ τὰ κατωτέρω ὡς καὶ τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς εἰκόνας, ἣν ἔνεκεν ἐλλείψεως χρόνου δὲν ἠδυνήθη νὰ περιγράψω ἐγὼ κατὰ πάντα, ὀφείλω εἰς τὴν φιλικὴν φροντίδα τοῦ ἀκριβεστάτου περὶ τὰ τοιαῦτα μαθητοῦ μου, τοῦ τελειοφύτου τῆς φιλολογίας κ. Σωκράτους Κουγέα, εἰς ὃν ἐκφράζω ἐνταῦθα τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας.

ἀπώτερον δὲ διαφαίνεται ἄλλη παράταξις στρατοῦ καὶ ἐν τῷ ἄκρῳ δένδρον.

Διὰ δὲ τῆς τρίτης εἰκόνας τῆς παριστανούσης τὴν ἦτταν τοῦ Δαρείου μετατιθέμεθα εἰς μάχην, καθ' ἣν ὁ μακεδονικὸς στρατὸς προελάνει, ἡγουμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου καταφανοῦς ἐπὶ ἵππου θυμοειδούς. Φεύγει δὲ πρὸ τῶν ἐπελαυνόντων Μακεδόνων ἡ ἵππος τῶν Περσῶν. Καὶ τινες μὲν τῶν ἵππων φέρουσιν ἐτι τοὺς φεύγοντας ἀναβάτας, ἄλλοι δὲ τρέχουσιν ἄνευ τῶν ἀναβατῶν, κειμένων χαμαί. Ἐν δὲ τῷ ἄκρῳ παριστάνεται δένδρον.

Ἡ δὲ τελευταία εἰκὼν ἡ ἐξεικονίζουσα τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἡττημένου Δαρείου παριστάνει σκηνὴν ἀνηρητημένην ἀπὸ τῶν κλάδων δύο δένδρων καὶ ἀνοικτὴν. Ὑπ' αὐτὴν δὲ καθήνται γυναῖκες καθρητῆ ἔχουσαι τὴν ὄψιν, ἔτοιμοι νὰ κλίνωσι γόνυ πρὸ τοῦ εἰσερχομένου Ἀλεξάνδρου, ἔχοντος ἓνα καὶ μόνον ἀκόλουθον. Ὁρθοὶ δὲ περὶ αὐτὰς ἴστανται δέκα ἄλλαι γυναῖκες, ἐν αἷς μία γηραιὰ παρασκευάζεται νάσπασθῆ τὸς πόδας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μικρὰν δὲ διαφαίνεται ἄλλαι σκηνὰὶ τοῦ στρατοπέδου καὶ δένδρα.

Αἱ δὲ τέσσαρες εἰκόνας τῶν στρατηγῶν καὶ αἱ τέσσαρες περίξ παραστάσεις πλαισιοῦσι τὴν ἐν τῷ μέσῳ μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐν κατατομῇ παριστανόμενου καὶ φέροντος κράνος, ἐφ' οὗ Πήγασος. Ἐχει δ' ὁ Μακεδὼν ὠραῖαν βαστραχῶδη κόμην καὶ ὠραιοτάτους, μεστοὺς ἐκφράσεως καὶ πυρὸς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐπὶ δὲ τοῦ μόλις προσφαινομένου θωρακίου ὑπάρχει ἐπιτετυπωμένη παιδικὴ κεφαλή.

Κάτωθεν δὲ καὶ δεξιὰ τῆς μεγάλης ταύτης παραστάσεως φέρονται γεγραμμένα τὰδε·

« Ὁ Ἀλέξανδρος γεννηθεὶς εἰς τοὺς 355 πρὸ » Χριστοῦ, ἐσπούδαζε τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸν » Ἀριστοτέλη, ἔκαμε τὰ πρῶτα δείγματα τῆς » ἀνδρείας καὶ τῆς πολεμικῆς ἀξιοτήτος του εἰς » τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας, ὑπὸ τὴν διοίκησιν » τοῦ πατρὸς του, καὶ διεδέχθη τὸν θρόνον τῆς » Μακεδωνίας 21: χρόνου, γνωρισθεὶς ἀρχηγὸς » τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς 333: διεύθυνε τὰς δυνάμεις του κατὰ τῶν Περσῶν, ἐχάλασε τὴν » αὐτοκρατορίαν των εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, καὶ τὴν ἤνωσε μετὰ τὴν εἰδικὴν του πολ- » λὰ ἀξιόλογοι πόλεις σχεδὸν καὶ τὴν σήμερον » ἀκόμι, τῷ χρεωστοῦν τὴν ὑπαρξίαν τους· ἀπέ- » θανε 32: χρόνων, βασιλεύσας 12: »

Κάτωθεν δὲ φέρονται γεγραμμένα τὰ ἐξῆς· Ἐξεδόθη παρὰ τοῦ Ῥήγα Βελεστινῆ Θεσσαλοῦ χάριν τῶν Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων 1797. »

Γραμμὴ καθέτος χωρίζει τὰνωτέρω ἀπὸ τῆς ἐξῆς γαλλικῆς μεταφράσεως

Alexandre ne en 355 avant J. C. etudia la philosophie sous Aristote, fit ses premieres preuves de valeur et de talens

militaires à la bataille de Chironées, sous le comendement de son pere, auquel il succeda au trone de macedoine a 21 ans, Reconu chef des Grecs en 333: il en dirigea toutes les forces contre les Perses, dont il detronisit l' empire en Asie et en Afrique, et qu' il joignit au sien· plusieurs villes considerables, même encore aujourd' hui lui doivent leur existence, il mourut agé de 32: ans, après en avoir regné 12. »

Καὶ κάτωθεν· « Publié par Rigas Velestinlis Thessalien en faveur des Grecs, et des amis de la Grèce.

Τέλος δ' ἡ ὄλη εἰκὼν πλαισιοῦται ὑπὸ κοσμημάτων τετραγώνων.

Τὴν πολυτιμὸν ταύτην καὶ μοναδικὴν εἰκόνα εὐελπιστοῦμεν, ὅτι κατὰ τὴν ἡδη γενομένην περ' ἡμῶν παρακλήσειν ὁ εὐτυχῶς αὐτὴν κατέχων θέλει φιλοτιμηθῆ νὰ δωρήσῃ εἰς τὰς πλουσίας συλλογὰς τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, ὅπως ἐκτεθῆ εἰς κοινὴν θέαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν αὐταῖς ἀποκειμένων ἐθνικῶν κειμηλίων¹.

β' Χάρτα τῆς Μολδοβίας.

Ὡς ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὕτω μέχρι τοῦδε ἄγνωστος ἦτο καὶ ὁ εἰδικὸς χάρτης τῆς Μολδοβίας ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῷ φακέλῳ τῆς ἀνακρίσεως τοῦ Ῥήγα. Εἶνε γνωστὴ ἡ μεγάλη Χάρτα τοῦ Ῥήγα, ἧς ἰκανὰ περισώζονται ἀντίτυπα, ὧν πάντων ἀριστον ὑπὸ ἐποψίν διατηρήσεως τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας². Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ ταύτης. Πλὴν αὐτῆς ῥητῶς μνημονεύονται χάρται τῆς Μολδοβίας καὶ Βλαχίας, ὧν ἡ ἕκδοσις ἔγινε διὰ χρηματικῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἡγεμόνων τῶν χωρῶν ἐκείνων Ὑψηλάντου καὶ Καλλιμάχη. Ῥητῶς δὲ μνημονεύεται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἀνακρίσεως, ὅτι καὶ αἱ χάρται ἐκεῖνοι ὡς ἡ μεγάλη Χάρτα ἐχράχθησαν μὲν παρὰ τῷ ἐν Βιέννῃ χαρτογράφῳ Μύλλερ, ἐξετυπώθησαν δὲ παρὰ τῷ Nitsh. Ἀλλ' ὁ Ῥήγας ἐπέμεινε ἐν τῇ ἀνακρίσει, ὅτι εἰς τὴν ἕκδοσιν τῶν χαρτῶν ἐκείνων δὲν ὑπέκειτο σκοπὸς ἐθνικός, ἐξειργάσθη δ' αὐτοὺς χάριν τοῦ ἐξ αὐτῶν κέρους· καὶ ἡ ἀνάκρισις οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ποδείξῃ τὸ ἐναντίον³.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται ὀφθαλμῶν, τοὺς χάρ-

¹ Περὶ τῆς σχέσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ῥήγα πρὸς τὸν ἐν Βιέννῃ πρωτότυπον λίθον καὶ τὰς ἄλλας εἰκόνας τοῦ Ἀλεξάνδρου θέλω πραγματευθῆ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἄλλοτε.

² Ἴδε περὶ τῆς Χάρτας τὰς ἐμὰς Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα σ. 110 κ. ε.

³ Ἐνθ' ἂν σ. 31.

¹ Ἴδε Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα σελ. 31.

ἐσταματήσαμεν, κατὰ τὴν ταχεῖαν ἡμῶν ἐπιθεώρησιν, ἢ μόνον ἐμπρὸς εἰς τὰ μᾶλλον προέχοντα σημεῖα, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐξελίξεως ταύτης. Καὶ τώρα ὑπολείπεται ὁ ποιητὴς ὅστις θὰ συνδέσῃ τὴν τρικυμιώδη κίνησιν τῶν ἐθνικῶν ἀγώνων, τῶν κοινωνικῶν παλμῶν, τῶν ψυχικῶν πολέμων, πρὸς τὸ αἰδιον καὶ ἀπαρασάλευτον κάλλος τῆς Τέχνης. Ὁ ποιητὴς ὅστις ἀπὸ τὰ γαλήνια ὕψη του θὰ ἀπηχήσῃ τὸ ὄνομά του, ὡς θριάμβου σύνθημα. Ὑπολείπεται ὁ ποιητὴς ὅστις θὰ ρίψῃ εἰς τὸ χωνευτήριον τῆς δικαιοσύνης του καὶ τοῦ Χριστοπούλου τὴν φιλοκαλίαν καὶ τοῦ Βηλαρά τὴν ζωηρότητα καὶ τοῦ Ρήγα τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τῆς Κρητικῆς ποιήσεως τὴν δύναμιν καὶ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τὴν χάριν καὶ τῆς φυλῆς τὴν δημιουργικὴν πνοὴν τὴν λανθάνουσαν εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς δουλείας καὶ πᾶν ὅ,τι ἐθησαύρισε ὁ ἴδιος ἀπὸ τὰ ὄρα τῆς Μοίρας τὰ πολυζήλευτα, διὰ νὰ βγάλῃ μὲς ἀπὸ τὸ χωνευτήριον αὐτὸ νέαν μεγαλοφάνταστον ποιήσιν, «κτῆμα ἐς αἰεὶ».

Τὸ ἔτος ποῦ ἀπέθνησκεν ὁ Ρήγας ἐγεννήτο ὁ Σωλομός.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Πρὸ ἐπταετίας ὁ κ. Αἴμ. Λεγράνδ ἐδημοσίευσεν ἀνεκδότα ἐγγραφα περὶ Ρήγα Βελεστινλή καὶ τῶν συν αὐτῷ μαρτυρησάντων ἐκ τῶν ἐν Βιέννῃ ἀρχείων ἐξαχθέντα, ταῦτα δὲ μετὰ ἑλληνικῆς μεταφράσεως ἐξέδωκεν ὁ κ. Σ. Λάμπρος δαπάναις τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας. Ἐπὶ τῇ βίᾳ δὲ τῶν πολυσημάτων τούτων ἐγγράφων συνέγραψε βραδύτερον ὁ κ. Σ. Λάμπρος καὶ τὰς «Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Ρήγα» ἐκδοθείσας ὑπὸ τῆς Ἐστίας ἐν ἔτει 1892. Ἐκ τῶν Ἀποκαλύψεων τούτων ὡς τῆς νεωτάτης καὶ ἀθεντικωτάτης τῶν πηγῶν παραλαμβάνομεν ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον τὰ κατὰ τὴν σύλληψιν καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἐθνομάρτυρος, συμβάντα τὴν 11 ἢ 12 Ἰουνίου τοῦ 1798. Σ. τ. Δ.

ΣΥΛΛΗΨΙΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Κατὰ τὰ ἐπίσημα ἐγγραφα τῶν ἐν Βιέννῃ ἀρχείων τοῦ Αὐστριακοῦ Κράτους.

Τὸ σχέδιον ὅπερ εἶχεν ὁ Ρήγας, ἀπερχόμενος πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου ἐκ Βιέννης, γνωρίζεται ἤδη τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐγγράφων. «Ὡς λαλήσῃ ἀντ' ἐμοῦ ἡ ἀνάκρισις. «Τὸ ἐπαναστατικὸν αὐτοῦ σχέδιον ἦτο τὸ ἐπόμενον. Εἶχε ὀθῆλα ὅθ' ὁ Ρήγας τὴν ἀπόφασιν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Μωρέως, κειμένην κατὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, πρὸς τοὺς αὐτοῖσι οἰκοῦντας Ἕλληνας στασιαστὰς, τοὺς Μανιάτας, ἀπογόνους ὄντας τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν, νὰ κηρύξῃ ἀπανταχοῦ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἔπειτα, βοηθούμενος ὑπ' αὐτῶν, νὰ

ἐλευθερώσῃ ὅλην τὴν χερσόνησον τοῦ Μωρέως διὰ τῆς βίας ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Μετὰ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Μωρέως ἤθελεν ἔπειτα νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Ἡπειρον, νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ ταύτην τὴν χώραν, νὰ συνενώσῃ τοὺς Μανιάτας μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων στασιαστῶν τῶν καλουμένων Κακοσυλιωτῶν, οἵτινες οἰκοῦσι παρὰ τὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς θάλασσης, καὶ μετὰ τῶν συνηνωμένων τούτων δυνάμεων νὰ προχωρήσῃ πρὸς Ἀνατολὰς καὶ ἔπειτα νὰπελευθερώσῃ τὰς τουρκικὰς ἐπαρχίας Μακεδονίαν, Ἀλβανίαν, τὴν κυρίως Ἑλλάδα, κατόπιν δὲ τὰς λοιπὰς διὰ γενικῆς ἀποστασίας, καὶ, ὡς καταθέτει κυρίως ὁ Πέτροβιτς, νὰ εἰσαγάγῃ ἀπανταχοῦ τὸ γαλλικὸν πολίτευμα. Ἦλπιζε δ' ὁ Ρήγας νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν ταύτην τῶσφ μᾶλλον, ὅσφ ἀπαντες οἱ Ἕλληνες εἴνε ὁπωδῆ ποτε ὠπλισμένοι καὶ ἔχουσι προμηθείας τροφῶν, εἴνε δὲ πρόχειρα χρήματα ἐκ πλουσιῶν μονῶν».

Τοιοῦτον ἦτο τὸ σχέδιον τοῦ Ρήγα. Πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τούτου προητοιμάσθη ἡ μετάβασις αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σκευάσας δ' εἰς κιβώτια δίκην ὄπλων πρὸς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα τάντιτυπα τῆς προκηρύξεως ἐν πλήθει, τὰ ὑπολειπόμενα ἀντίτυπα τῶν βιβλίων του καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν του, προαπέστειλεν αὐτὰ κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε γνωστά εἰς Τεργέστην πρὸς τὸν Ἀντώνιον Κορωνιόν, μετέβη δὲ καὶ αὐτὸς ἔπειτα μετὰ τοῦ Περραιβοῦ εἰς ταύτην τὴν πόλιν. Ἐκ τῶν προτέρων δ' ἀναγραφῶν εἴνε ἤδη γνωστὸν πῶς διὰ τῆς ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Κορωνιοῦ εἰς τὴν Ἰστρίαν προδοσίας τοῦ συνεταίρου αὐτοῦ Δημητρίου Οἰκονόμου ὁ νομάρχης Τεργέστης κατέσχε τὰ κιβώτια καὶ τὰ γράμματα, καὶ συνέλαβεν ἅμα τῇ εἰς Τεργέστην μεταβάσει των τὸν Ρήγαν καὶ τὸν Περραιβόν. Ἀλλὰ δικόφωρος πως παριστάνουσι τὰ βιενναῖα ἐγγραφα τὰ κατὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ρήγα. «Ὁ κόμισ Βριγιόδο, δικαστὴς ἐν Τεργέστη, λέγεται ἐν τινι τούτων τῶν ἐγγράφων, ἔλαβε μυστικὴν καταγγελίαν, ὅτι ὁ ἐκ Βιέννης αὐτόσε ἀφιχθεὶς Ἕλληνας Ρήγας Βελεστινλῆς ἄγει μὲθ' ἑαυτοῦ ὑποπτα, εἰς ὑποκίνησιν ἀποστασίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀποσκοποῦντα ἐγγραφα. Ἡ τεργεσταία ἀστυνομία ἔλαβε τὴν ἐντολήν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ καθήκον τῆς, τοῦτο δὲ πράττουσα εὔρε παρὰ τῷ Βελεστινλῇ ἐκτὸς διαφόρων ἑλληνικῶν ἐντύπων, βιβλίων καὶ χειρογράφων ἐπιστολῶν καὶ τρία κιβώτια, ἅτινα εἶχε λαβεῖ παρὰ τοῦ Ἑλλήνος ἐν Βιέννῃ ἐμπόρου Εὐστρατίου Ἀργέντη διὰ τοῦ ἐν Τεργέστη ἑλληνικοῦ οἴκου Ἀντωνίου Νιώτη. Ἐν τοῖς κιβωτίοις τούτοις εὑρίσκοντο ἑκατοντάδες τινὲς ἀντιτύπων τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τοῦ τετάρτου τόμου τοῦ

συγγράμματος «Νέος Ἀνάχαρις» καὶ χιλιάδες τινὲς ἀντιτύπων ἐπαναστατικῆς προκηρύξεως ἑλληνιστὶ συντεταγμένης καὶ φεροῦσης τὸ σύμβολον ἐλευθερία, ἰσότης, ἀδελφότης». Καὶ ὁ μὲν Περραιβὸς ἀνεκρίθη ἐν Τεργέστη, ἀλλ' ὦν ὑπήκοος Γάλλος, ἄτε προυνσιασθεὶς ὡς δῆθεν καταγόμενος ἐκ Πάργας, ἦτις ἀνήκε τότε εἰς τοὺς Γάλλους δυνάμει τῆς ἐν Καμποφορμῶ συνθήκης, ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου προξένου, μεσιτεύσαντος τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Ῥώσου ἀξιωματικοῦ Γαβριὴλ Παλατίου. Ὁ δὲ Ρήγας μετὰ τὴν γενομένην προανάκρισιν ἀπεστάλη εἰς Βιέννην. Συνέβη δὲ ἡ εἰς Τεργέστην ἐκ Βιέννης μετάβασις καὶ ἡ σύλληψις τοῦ Ρήγα κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ 1796 τελευτώντα.

Εἰς μάτην ὁ Ρήγας, προβλέπων τὰ ἐπακόλουθα τῆς εἰς Βιέννην μεταφορᾶς, ἠθέλησε ναυτοκτονήσῃ ἐν Τεργέστη. Βλέποντες τὴν εὐστάθειαν αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐν Βιέννῃ ἀνακρίσεις καὶ τὴν μέχρι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου καρτερίαν, ἀδίστακτως πειθόμεθα, ὅτι λόγος τῆς πρὸς αὐτοκτονίαν ἀποπειρᾶς δὲν ἦτο δειλία πρὸς μελλουσῶν βασάνων, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία νὰποφυγῇ τὰς ἀνακρίσεις, αἰτινας καὶ ἄλλων ἐμελλον νὰ ἐπαγάγῃσι τὸν ὄλεθρον καὶ διακινδύνευσιν νὰ προκαλέσωσι τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου, ὅπερ εἶχεν ἀναλάβει. Ταῦτα δὲ διανοούμενος ἐνέπηξεν ὁ Ρήγας τρεῖς μυχαιρίδιον εἰς τὴν κοιλίαν. Ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα τῆς αὐτοκτονίας ἀπέτυχεν, εἰ καὶ αἱ πληγαὶ δὲν ὑπῆρξαν ἐπιπόλαιαι, ὡς ἀναγράφει ὁ Περραιβός, ἀλλ' ἐπικίνδυναι, κατὰ τὰ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐγγραφα, οὕτως, ὥστε μεθ' ἱκανῶς μακρὰν θεραπείαν κατέστη δυνατὴ ἡ ἐν στρατιωτικῇ συνοδείᾳ μεταφορὰ τοῦ Ρήγα εἰς Βιέννην, ὅπου καὶ μετηνήχθη τελευτώντος τοῦ 1797. Συναπεστάλη δὲ μετ' αὐτοῦ εἰς Βιέννην συλληφθεὶς καὶ ὁ Ἀντώνιος Κορωνιός, καταγόμενος μὲν ἐκ Χίου, ὦν δὲ ἄγαμος καὶ ἄγων τὸ εἰκοστὸν ἔβδομον τῆς ἡλικίας ἔτος.

Ἐν τούτοις δ' αἱ ἐν Τεργέστη γενόμεναι προανάκρισεις ἔπεισαν τὴν αὐστριακὴν Κυβέρνησιν, ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἕλληνες τῶν ἐν Βιέννῃ ὑπηκόων τῆς Αὐστρίας ἢ τῆς Πύλης εἶχον γνώσιν τῆς συντάξεως καὶ διαδόσεως τῶν ἐπαναστατικῶν ἐγγράφων. Διὸ συνελήφθησαν ἤδη τὴν νύκτα τῆς 13 Δεκεμβρίου 1797 πέντε ἐκ τῶν θεωρουμένων ὑπόπτων συνεργῶν τοῦ Ρήγα. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ ἐκ Χίου ἐμπόρος Εὐστράτιος Ἀργέντης, ἄγαμος, ἔτων 31, ὁ διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς Δημήτριος Νικολίδης, ἐξ Ἰωαννίνων, ἄγαμος, ἔτων 32, ὁ Παναγιώτης Ἐμμανουὴλ, ἐκ Καστορίας τῆς Μακεδονίας, ἄγαμος, ἔτων 22, πρῶτον καταστηχάριος παρὰ τῷ Ἀργέντῃ, καὶ ὁ Φίλιππος Πέτροβιτς, ἀποστολεὺς παρὰ τῷ αὐτῷ. Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας, τὴν 15 Δεκεμ-

βρίου, συνελήφθη καὶ ὁ Γεώργιος Πούλιος, ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφῶν τῶν διευθυνόντων τὸ φερώνυμον αὐτῶν ἐν Βιέννῃ τυπογραφεῖον. Καθεῖχθησαν δὲ πάντες οὗτοι μετὰ καὶ τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Κορωνιοῦ ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς ἐν Βιέννῃ ἀστυνομίας, ὅπου καὶ διεξήχθησαν αἱ ἀνακρίσεις αὐτῶν.

Αἱ ἀνακρίσεις τῶν συλληφθέντων ὑπηκόων τῆς Πύλης ἐπερατώθησαν. Μεταξὺ δ' αὐτῶν διεξαγομένων, δύο καὶ μόνες ἡμέρας μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἀπεφυλακίσθη τὴν 15 Δεκεμβρίου ὁ εὐπαρορησίαςτος μάρτυς Μασούτης. Εἶχον δ' ἐν τούτοις συλληφθῆ καὶ ἄλλοι πλὴν τῶν ἐξ ἀρχῆς κρατηθέντων, ὁ Ἰωάννης Ἐμμανουὴλ ἐκ Καστορίας, ἄγαμος, ἔτων 24, φοιτητὴς τῆς ἱατρικῆς, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ προμνημονευθέντος Παναγιώτου, ὁ Θεοχάρης Γεωργίου Τορουντζίας, ἐκ Σιατιστῆς τῆς Μακεδονίας, ἄγαμος, ἔτων 22, ἐμπόρος, ὁ Ἰωάννης Καρατζᾶς, ἐκ Λευκωσίας τῆς Κύπρου, ἔτων 31, ἄγαμος, ποτὲ νεωκόρος τῆς ἐν Πέστη ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Προσῆχθησαν δ' εἰς τὴν ἀνάκρισιν καὶ ἄλλοι, ἐν οἷς ὁ Κωνσταντῖνος Ἀμοιρος, ἐκ Χίου, ἔτων 38, ὑπάλληλος παρὰ τῷ Ἀργέντῃ, ὅστις καὶ ἀπελύθη ἀμέσως, ἐκ Πέστης ὁ Κωνσταντῖνος Τούλλιος, ὁ ἐν Βιέννῃ διατρίβων Κωνσταντῖνος Δούκας καὶ ἄλλοι δὲ τινες.

Ἡ δ' ἐξέτασις τῆς ἡλικίας τῶν περὶ τὸν Ρήγαν φιλοπατριδῶν δεικνύει, ὅτι πάντες ἦσαν αὐτοῦ νεώτεροι, οἱ πλεῖστοι δὲ νεανίαι, θερμὸν ἄρα ἔχοντες τὸ αἷμα καὶ εὐτολμώτερον τὸ φρόνημα. Ὁ μετ' αὐτὸν τὸν Ρήγαν πρεσβύτερος τῶν συνομοτῶν, ὦν μανθάνομεν τὴν ἡλικίαν, εἴνε ὁ Ἀμοιρος, ἄγων τὸ τριακστὸν ὄγδον ἔτος, τούτῳ δ' ἀκολουθεῖ ὁ Μασούτης, οὗ τὰ τὰ ἔτη εἴνε τριάκοντα καὶ πέντε· τῶν δὲ λοιπῶν ἡ ἡλικία κυμαίνεται μεταξὺ τριάκοντα καὶ δύο καὶ εἰκοσι καὶ δύο ἔτων. Νεώτατοι δὲ πάντων, τὴν τελευταίαν ταύτην ἡλικίαν ἄγοντες, εἴνε ὁ Παναγιώτης Ἐμμανουὴλ καὶ ὁ Τορουντζίας.

Ἐκ τῆς ἀνακρίσεως ἐγνώρισεν ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις, ἐγνώρισε δὲ δι' αὐτῆς καὶ ἡ Τουρκία τὰ περὶ τῆς παρασκευαζομένης ὑπὸ τοῦ Ρήγα καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπαναστάσεως. Ἀλλ' ἐγνώρισε καὶ τι ἄλλο, τὴν φιλοπατρίαν τὴν ἄκρατον, τὴν ἐπὶ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος πίστιν, τὴν πρὸς τὸν θάνατον ἀρεσίαν τῶν ἀνακρίθέντων. Καὶ ἡ μὲν Αὐστρία δὲν εἶχε λόγον νὰ θαυμάσῃ τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τῶν στασιαστῶν. Ἀλλὰ τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην συγκινοῦσι τὰ καθ' ἕκαστα. Ἐν τι καὶ μόνον ἀρνοῦνται οἱ πλεῖστοι διαρρηθῆναι, καὶ αὐτὸς ὁ Ρήγας, ὅτι ἡ ἐπαναστατικὴ προκήρυξις, ἐπιμένει δὲ καὶ τὸ ἐν αὐτῇ περιλαμβανόμενον. «Ὡς ποτε παλληκάρια» εἴνε ἔργον αὐτοῦ τοῦ Ρήγα. Παρητηροῦνται δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τῶν καθ'

ἀγαπητούς συναδέλφους, μοχθώντας ἐν τῷ κοινῷ τῆς ἐκπαιδεύσεως σταδίῳ καὶ συναγωνιζομένους πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν.

Μετὰ τὴν ἀναγκαίαν ταύτην ἐξήγησιν εἰσερχόμεθα ἡδὴ εἰς τὴν ἐρευναν τῶν μέσων, δι' ὧν τὰ διδασκαλεῖα θὰ δυναθῶσι νὰ καταρτίζωσι τοὺς ἐν αὐτοῖς ἐκπαιδευομένους ἀφόγους καὶ ὡς πρὸς τὴν κοινωνικὴν μόρφωσιν.

Ἴνα εἰδᾶξῃ τις τοὺς μέλλοντας διδασκάλους τὴν προσήκουσαν κοινωνικὴν συμπεριφορὰν, ἀνάγκη αὐτὸς πρῶτον νὰ ἔχῃ ὀρθὴν ἀντίληψιν. Ἐνταῦθα ἀπόκειται τὸ ἔργον εἰς τὸ ὑπουργεῖον. Τὸ ὑπουργεῖον ὀφείλει νὰ ἀνυψώσῃ τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ διδασκαλείου. Φρονούμεν ὅτι ὁ εἰς διδασκαλεῖον διορισμὸς καθηγητοῦ πρέπει νὰ λογίζεται καὶ προαγωγή. Καὶ ὕλικῶς δηλ. καὶ ἠθικῶς ἡ θέσις αὕτη νὰ θεωρηθῆται ἀνωτέρα τῆς γυμνασιακῆς.

Τὰ προσόντα τοῦ καθηγητοῦ τοῦ διδασκαλείου δὲν πρέπει νὰ εἶνε μόνον εὐρεῖα ἐπιστημονικὴ μόρφωσις, καὶ ἡθὸς ἀνεπίληπτον, ἀλλὰ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις ἐπαρκῆς. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου καθῆκον ἔχει νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ τοὺς μέλλοντας νὰ διορισθῶσιν ἐν τοῖς διδασκαλεῖοις· διότι δυστυχῶς τὰ προσόντα ταῦτα δὲν δύνανται οὔτε ἐν ἄρθροις νόμων νὰ περιορισθῶσιν, οὔτε ἐν ὅροις διαγωνισμῶν νὰ περιορισθῶσιν. Ἡ θέλησις ἢ καλὴ καὶ ἡ ὀρθὴ ἐκτίμησις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἶνε ἡ μόνη δυναμένη νὰ προσπορίσῃ εἰς τὰ διδασκαλεῖα τοιοῦτους διδασκάλους. — Ἀφ' οὗ λοιπὸν κατὰ τὸ ἐνὸν καταλαβῶσι τὰς θέσεις ταύτας ἄνδρες ἐπιστημονικῶς καὶ παιδαγωγικῶς μορφωμένοι, ἠθικῶς ἀνεπίληπτοι καὶ κοινωνικῶς προσημένιοι, τὸ στάδιον τῆς ἐργασίας τότε ἀνοίγεται εὐρὸν ἐν τοῖς διδασκαλεῖοις.

Ἡ μόρφωσις τῶν διδασκάλων ἢ κοινωνικὴ δέον νὰ ἐπιδιώκῃται διττῶς ἐν αὐτῷ, καὶ θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς. Μία καθ' ἑβδομάδα ὥρα ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ διδασκαλείου τάξεως ἀνάγκη νὰ διατεθῆ ἀποκλειστικῶς πρὸς θεωρητικὴν διδασκαλίαν μαθήματος, ὅπερ πρέπει νὰ ὀνομασθῆ Κοινωνικὴ Ἀγωγή. Τὸ μάθημα θὰ ἔχῃ κύκλον εὐρύτατον. Πᾶσαι τοῦ βίου αἱ σχέσεις, αἱ ποιήλαι, αἱ πολὺπλοκοὶ δέον νὰ ἐξετασθῶσι καὶ νὰ χορηγηθῶσι περὶ αὐτῶν διδάγματα εἰς τοὺς μαθητάς. Καὶ τοῦτο οὐχὶ ἀπαξ ἀλλ' ἐπανειλημμένως, ἵνα κατὰ τὸν μετέπειτα βίον παρακμώσιν ἐναυταὶ εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν. Καθηγητῆς εὐρείας κοινωνικῆς μορφώσεως καὶ ὀξυδερκῆς δύναται νὰ διαμορφώσῃ κατὰ κύκλους τὸ μάθημα τοῦτο καὶ μετὰ μέτρον καὶ ὀρθοφροσύνης νὰ διαγράψῃ τοὺς κανόνας, οἱ ὅποιοι δέον νὰ ρυθμίζωσι τὰς διαφόρους τοῦ βίου σχέσεις τοῦ παιδευομένου. Ἐπι δὲ δύναται νὰ ἀντλήσῃ οὐκ ὀλίγα διδάγματα καὶ ἐκ βιβλίων ξένων, ἐκλέγων μετὰ

προσυχῆς πᾶν ὅ,τι προσαρμόζεται πρὸς τὰ ἡμέτερα ἤθη καὶ ἀπορίπτων τὰ θνητὰ, τὰ ἐπιτετηδευμένα, τὰ προσποιητά.

Ἀλλὰ τῇ θεωρητικῇ δέον νὰ συμβαδίζῃ καὶ ἡ πρακτικὴ ἀσκήσις. Καὶ ἡ πρακτικὴ ἀσκήσις δυνατὸν πολλαχῶς νὰ ἐπιδιωχθῆ. Ἐὰν οἱ εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες καὶ διητῶντο ἐν αὐτοῖς, ὡς οἱ φοιτῶντες εἰς τὴν Ριζαίειον καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν σχολὴν, ἡ ἀσκήσις ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῆ πλήρως. Φρονούμεν δ' ὅτι τοιοῦτός τις κανονισμὸς μεγάλως θὰ προῆγε τὰ ἡμέτερα διδασκαλεῖα καὶ ὑπὸ πνευματικὴν καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψίν. Ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ ἐξετασθῆ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὸν σημερινὸν διοργανισμὸν τῶν διδασκαλείων οἱ διευθύνται καὶ οἱ καθηγηταὶ στεροῦνται πολλῶν εὐκαιριῶν, ἵνα ἀσκῶσι τοὺς μαθητάς πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν διδασκόντων τοῦ εὐ φέρεσθαι κανόνων, ἀνάγκη νὰ ἀναπληρωθῆ κατ' ἄλλον τρόπον ἡ ἑλλειψίς αὕτη. Λοιπὸν φρονούμεν ὅτι δις τοῦ μηνὸς ὁ σύλλογος τῶν καθηγητῶν πρέπει νὰ ἐξέρχεται μετὰ τῶν δοκίμων εἰς διδακτικὰς ἐκδρομάς. Αἱ ἐκδρομαὶ αὗται δὲν θὰ ἀποβλέπωσι μόνον εἰς ἕνα σκοπὸν, εἰς ὃν νῦν, ἐὰν καὶ ὁσάκις γίνονται, ἀποβλέπουσι, εἰς τὴν διδασκαλίαν τούτου μαθημάτων ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἢ τοῦ πραγματικοῦ κύκλου, ἢ εἰς γυμνασιακὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ θὰ παρέχωσιν ἀφορμὰς πλείστας εἰς τοὺς συνοδούντας αὐτοὺς καθηγητάς νὰ ἐξετάξωσι τὴν κοινωνικὴν τῶν δοκίμων ἀγωγήν, νὰ καθοδηγώσιν αὐτοὺς ποικιλοτρόπως καὶ ἐν γένει νὰ ἀσκῶσιν εἰς πρακτικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἐφαρμογὴν τῶν ἐν τοῖς διδασκαλεῖοις διδασκόντων. Κατὰ τὰς ἐκδρομάς λοιπὸν ταύτας εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναστρέφονται ὅσον οἷόν τε οἰκειότερον οἱ καθηγηταὶ μετὰ τῶν μαθητῶν, διότι μόνον διὰ τῆς τοιαύτης οἰκειότητος εἶνε δυνατὸν νὰ διαγνώσῃσι τὰ ἐλαττώματα ἑκάστου τῶν δοκίμων καὶ κατὰ ταῦτα νὰ προσαρμόσωσι τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὁ διοργανισμὸς τῶν ἐκδρομῶν τούτων δέον νὰ εἶνε τοιοῦτος, ὥστε καὶ τὸ γεῦμα νὰ εἶνε κοινὸν καὶ χοροὶ νὰ γίνονται καὶ ἐν γένει νὰ μὴ ἑλλείπη μηδὲν δυνάμενον νὰ παιδαγωγῆσιν τὸν δοκίμον κοινωνικῶς.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐκδρομῶν τούτων, τὰς ὁποίας ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν νομίζομεν μέσον παιδαγωγῆσεως σπουδαιότατον, δυνατὸν πάλιν καθ' ὠρισμένης ὥρας τοῦ μηνὸς καὶ δὴ ἐσπερινὰς (τοῦ φωτισμοῦ ἢ δαπάνῃ φρονούμεν ὅτι εἶνε ἀνάξιον λόγου) νὰ συγκαλῶνται τῶν δύο ἀνωτέρων ἢ τῆς ἀνωτάτης τάξεως μόνον οἱ μαθηταὶ εἰς τινα τοῦ διδασκαλείου αἵθουσας καὶ ἐκεῖ ἀναστρεφόμενοι καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς καθηγητάς τῶν νὰ διάγωσιν ὥρας τινας ἐν οἰκειότητι, διδασκόμενοι καὶ ψυχαγωγούμενοι. Ἀλλὰ καὶ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΕΞΟΧΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἡ ἱστορία εἰκονίζει τοὺς ἐξοχωτέρους τὸν νοῦν ἄνδρας, ὡς ἀνθρώπους εὐθύμους, πράους, προσηνεῖς καὶ αὐτάρκεις, μὴ ἐπιζητούντας πλοῦτον καὶ δύναμιν, ἀλλ' ἀγαπῶντας τὴν ζωὴν καὶ γνωρίζοντες νὰ κάμνωσι καλὴν χρῆσιν αὐτῆς.

Τὸ αἶσθημα αὐτὸ διαφάνεται εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Βιργιλίου, τοῦ Ὀρατίου, τοῦ Σαίξπηρου.

Εὐθυμία γλυκεῖα ἀποπνέει ἐκ πάντων αὐτῶν τῶν δημιουργημάτων τοῦ πνεύματος.

Μεταξὺ τῶν ἀγαστῶν τούτων ἀνδρῶν δύνανται νὰ μνημονευθῶσιν ὁ Βάκων, οἱ ζωγράφοι Ραφαήλ, Μιχαήλ Ἀγγέλως, Λεονάρδος δὲ Βίντσι.

*

Ὁ μέγας Λούθηρος ἠγάπα τὴν μουσικὴν καὶ πλειότερον ταύτης ἴσως τὰ ἄνθη καὶ τὰ παιδιά. Ὁ κατ' ἐπίφασιν τῶν ἀγροίκων αὐτὸς ἄνθρωπος εἶχεν εὐαίσθησιαν γυναικειάν.

*

Ὁ ποιητὴς Μίλτων, μεθ' ὅλας τὰς δοκιμασίας καὶ τοὺς πόνους, οὓς ὑπέστη, εἶχε φαῖδρον τὸ ἦθος· τυφλός, ἐγκαταλειμμένος, διήλθε μαύρους ἡμέρας. Καὶ ὁμως ἡ καρδία του δὲν ἐκάμθη καὶ ἡ ἐλπίς δὲν ἀπέλιπεν αὐτόν.

*

Ὁ Βάλτερ Σκῶτ, ὁ μέγας Ἀγγλὸς συγγραφεύς, ἦτο τύπος εὐμενοῦς καὶ ἀγαθοῦ ἀστού. Ἠγαπάτο κατ' ὅλων, ὅπου δ' ἐν κατ' ἕξει καὶ αὐτὰ τὰ ψελλίζοντα νήπια ἐνδιεφέροντο ὑπὲρ αὐτοῦ.

— Εὐρετέ μου, ἔλεγεν, ἄνθρωπον ἀστεῖον καὶ ἐντιμον.

Αὐτὸς δὲ οὗτος ἐγέλα πάντοτε μεθ' ἱλαρᾶς διαθέσεως. Εἶχε πρὸς πάντα λέξιν τινα εὐμενῆ, διέλυε δ' εὐθύς διὰ τῆς ἀγαθότητος τῶν τρόπων του τὴν ἐπιφύλαξιν καὶ τὸν φόβον ὃν ἐνέπνεε τὸ περίδοξον αὐτοῦ ὄνομα.

*

Ἐξοχοὶ ἐπιστήμονες, ὡς ὁ Γαλιλαῖος, ὁ Καρτέσιος, ὁ Νεύτων, ὁ Λαπλάς, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πράοι, ἐργατικοὶ καὶ εὐθυμοί.

Ὁ μέγας φιλόσοφος καὶ μαθηματικὸς Εὐλύερως τυφλωθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἐξηκολούθει γράφων εὐθύμως ὡς πρότερον, ἀναπληρῶν διὰ παντοίων μηχανικῶν τρόπων τῆς ὀράσεως τὴν ἑλλειψιν.

Ὁ Γάλλος βοτανικὸς Ἀδωνιάν ἦτο ἐβδομηκοντούτης ὅτε ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις, καθ' ἣν ἔχασε πᾶν ὅ,τι εἶχε, πλὴν τῆς ὑπομονῆς καὶ τοῦ θάρρους. Στερηθεὶς καὶ αὐτῶν τῶν πρὸς διατροφὴν ἀναγκαίων πόρων, κατ' οὐδὲν ἠλάττωσε τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ ζῆλον.

Κληθεὶς ποτε εἰς συνεδρίαν ἐπίσημον τοῦ Ἰνστιτούτου δὲν μετέβη, διότι ἐστερεῖτο ὑποδημάτων.

Βραδύτερον ἐδόθη εἰς αὐτὸν σύνταξις ὀπωσῶν

αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν καθηγητῶν καθ' ὠρισμένης τῆς ἐβδομάδος ἡμέρας νὰ εἶνε ἀνοικταὶ εἰς τοὺς μαθητάς. Ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς φιλοκαλοῦ διευθετήσεως τῶν τοῦ οἴκου πραγμάτων, ἐκ τῆς ἀβρότητος τῆς συμπεριφορᾶς τῶν οἰκοδεσποτῶν, ἐκ τῆς καθαρότητος, θὰ εἶνε τοσοῦτον ἰσχυρὰ, ὥστε δὲν ἀμφιβάλομεν ὅτι τὰς οἰκογενειακὰς ταύτας ἀρετὰς θὰ ἔχῃ εἰς τὸ μέλλον ὁ δοκίμος ὡς ὑπογραμμὸν εἰς ῥύθμισιν τοῦ ἰδίου τοῦ βίου. Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν πᾶν μέσον δυνάμενον νὰ φέρῃ εἰς ἐπικοινωνίαν τοὺς μαθητάς πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς καθηγητάς τῶν δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ παραμεληθῆται. Διὰ τῆς ἐπικοινωνίας ταύτης καὶ δι' ἄλλων μέσων, τὰ ὅποια ἡ φιλοπονία καὶ ἡ ἀβρά τῶν καθηγητῶν φύσει δύναται νὰ ἐξεύρῃ, εὐνονομένου τοῦ κύκλου τῶν σχέσεων τοῦ δοκίμου, τὰ ἤθη του ἐξημεροῦνται, οἱ τρόποι του λεαινοῦνται, τὰ ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐλαττώματα περιστέλλονται. Ὁ νέος φλέγεται νὰ μιμηθῆ πᾶν καλόν, ὅπερ θὰ ἐπιδείξῃ αὐτὸν ἀνθρωπίνωτερον εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἐὰν φαίνεται σκαιός, εἶνε διότι δὲν παρετηρήθη οὐδέποτε εἰς αὐτόν ὑπ' οὐδενὸς τὸ ἐλαττωμα τοῦτο. Διὰ τῆς ῥηθείσης λοιπὸν ἀγωγῆς τὴν σκαιότητα θὰ ἀντικαταστήσῃ ἡ χάριεσσα ἀφέλεια, τὴν ἀγροικίαν ἡ ἀβρότης. Ἐν παραδείγματι θὰ ἐπιδράσῃ βαθέως εἰς τὴν ψυχὴν του. Θὰ φιλοτιμηθῆ νὰ μιμηθῆ ὅ,τι εἶδε, νὰ ἐφαρμόσῃ ὅ,τι εἶδοντα. Ἴνα δὲ ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή θεωρηθῆ ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς διδασκαλεῖοις φοιτῶντων ὡς στοιχεῖον ἀπαραίτητον τῆς ἠθικῆς αὐτῶν μορφώσεως, δέον νὰ ὀρισθῆ ἴδιος βαθμὸς, ὁ ὅποιος νὰ ἐπιδράσῃ οὐκ ὀλίγον ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς βαθμολογίας τῶν μαθητῶν. Ἐὰν δὲ τέλος παρὰ πᾶσαν τὴν προσπάθειαν τοῦ διδασκαλείου καταδειχθῆ τις τῶν μαθητῶν ἀνεπίδεκτος μορφώσεως, ὡς συμβαίνει πολλακίς εἰς τινας στρεβλὰς καὶ ἀδεξίους φύσεις, εἶνε προτιμότερον νὰ παρακινήθῃ οὗτος νὰ τραπῆ ἐπὶ ἄλλο ἔργον ἢ νὰ ἀνατεθῆ εἰς αὐτόν λειτουργημα ἐν τῷ ὅποιῳ ἦκιστα προωρισμένος ὢν μόνον λύπας καὶ πικρίας θὰ ἀποκομίσῃ, καθιστάμενος ὁ περιγελῶς τῶν κοινοτήτων.

Ἐὰν λοιπὸν τὰ διδασκαλεῖα ἀποδώσωσιν εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην τὴν ἀρμοῦσαν θέσιν, ἐλπίς ὑπάρχει ἡ μόρφωσις τῶν διδασκάλων μας νὰ γίνηται τελειότερα, συμπληρουμένη μετὰ τὴν ἀνθρωπιάν, ἀνευ τῆς ὁποίας πᾶσα ἄλλη ἀρετὴ οὐσιωδῶς ἀμαυροῦται.

Γ. Α. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ

Περὶ πραγμάτων μεγάλων λόγου προκειμένου, λέγει ὁ Δελαρουσφουκώ, δὲν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀσχολῆται πρὸς παρασκευὴν περιστάσεων, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἐκ τῶν προσπιπτόντων συμπεριφορῶν ὠφέλειαν.

ἐπαρκῆς καὶ ὁ καρτερικώτατος ἐπιστήμων ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 89 ἐτῶν.

Χαρακτηριστικώτατὴ εἶνε ἡ τελευταία ἐντολὴ του, ὅπως ὡς μόνον κόσμημα τοῦ φερέτρου του θεώσιν ἄνθη ἐκ τῶν 58 οἰκογενειῶν φυτῶν, ἃς αὐτὸς ἀνεύρε καὶ ἐπιστημονικῶς ἐμελέτησεν.

*

Ἐξοχον παράδειγμα πραότητος ἀποδεικνύον μέγχι τίνος βαθμοῦ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ἐγκαρτέρησις καὶ ὑπομονὴ ὑπερέχου πνεύματος εἶνε καὶ τὸ τοῦ περιωνύμου φιλοσόφου Ἄδωζιτ.

Κατὰ τὴν ἐν Γενεύῃ διχμονήν του κατεγίνετο οὗτος πλὴν ἄλλων καὶ εἰς βαρομετρικὰς παρατηρήσεις, ἃς ἐπὶ 27 ὁλόκληρα ἔτη ἐσημείω ἐπὶ τεμαχίου χάρτου.

Ἡμέραν τινὰ ὑπέρετρα νεωστὶ προσληφθεῖσα πρὸς ἐπίδειξιν ζήλου διηθέτησε καὶ ἐκαθάρισε τὸ σπουδαστήριον τοῦ Ἄδωζιτ, ἀπόντος αὐτοῦ.

Ἐπανελθὼν ἐρωτᾷ τὴν ὑπέρετραν :

— Τί ἔκαμες τὸ χάρτι τὸ ὁποῖον ἦτο κοντὰ εἰς τὸ βαρόμετρον ;

— Ὡ, κύριε, ἦτο τὸσον ἀκάθαρτον καὶ κίτρινοσμένον ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν· τὸ ἔκαυσα καὶ ἔβαλα ἄλλο καθρὼν.

Ὁ ἐπιστήμων ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας καὶ εἶπε μετὰ γαλήνης :

— Κατέστρεψες κόπους εἰκοσιεπτὰ ἐτῶν. Ἄλλοτε μὴν ἐγγίξῃς τίποτε εἰς τὸ γραφεῖόν μου.

Z.

Γ Ν Ω Μ Α Ι

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς εἶνε ἐκπαίδευσις τοῦ ἀνδρός· ὁ τι ὕψος τὸν χαρακτῆρα ἐκείνης ὕψος καὶ τοῦτον τὸν χαρακτῆρα. Ἀποδίδοντες εὐρυτέραν ἠθικὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν γυναῖκα, ἀσφαλίζομεν ὀλόκληρον τῆς κοινότητος τὴν ἐλευθερίαν, διότι τὰ ἔθνη γεννῶνται ἐκ τῶν οἰκογενειῶν καὶ οἱ λαοὶ ἐκ τῶν γυναικῶν.

Συμῆλς

Τὸ παράδειγμα εἶνε τὸ πᾶν, τὸ παράδειγμα εἶνε τὸ ὄχλοειὸν τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτις μόνον ἐν αὐτῷ θέλει νὰ διδάσκηται.

Βοῦρκε

Υ Γ Ι Ε Ι Ν Η

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μικρὰ ζητήματα

— Ὁ γέλωσ ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς υγείας ;

Βεβαίως, διότι διὰ τῶν σπασμῶν τοῦ γέλωτος ἀνανικνοῦνται καὶ αὐτὰ τὰ μικρότατα αἱματοφόρα ἀγγεῖα. Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος συγκλονεῖται γενικῶς, τὸ δ' αἷμα ὀρμητικώτερον κυκλοφοροῦν προσδίδει εἰς τὰ ὄργανα ἰδίων τι συναίσθημα. Ἐν γένει πᾶς γέλωσ ἀδίαστος καὶ εὐλικρινῆς τείνει εἰς παράτασιν τῆς ζωῆς καὶ εἰς κραταίωσιν τῶν ζωϊκῶν δυναμῶν.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Αἱ γλῶσσαι τῆς ὑψηλίου.

Κατὰ τὴν νεωτάτην ἀπογραφικὴν ἐργασίαν Γάλλου γεωγράφου εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐμιλοῦνται 5000 διάλεκτοι καὶ 860 γλῶσσαι, ὅλως διέφοροι.

Ἐκ τῶν γλῶσσῶν τούτων 89 ἐμιλοῦνται ἐν Εὐρώπῃ, 114 ἐν Ἀφρικῇ, 123 ἐν Ἀσίᾳ, 417 ἐν Ἀμερικῇ, 117 ἐν Ὠκεανίᾳ.

Λεπτὴ καὶ ὑαγδαία βροχή.

Ἡ βροχὴ εἶνε λεπτή ὅταν δὲν πίπτῃ ἐκ πολλοῦ ὕψους. Κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἡ βροχὴ ἐκεῖ ὅθεν ἀρχίζει νὰ καταπίπτῃ εἶνε πάντοτε λεπτή. Ἀλλὰ καθόσον κατέρχονται αἱ μικραὶ σταγόνες πρὸς τὴν γῆν, ἐνοῦνται μεταξύ των καὶ ἀποτελοῦσι μεγαλειτέρας σταγόνας, ὥστε ὅσον ὑψηλότερα εἶνε ἡ πρώτη ἀρχὴ αὐτῶν τόσοσ μεγαλιτέρας εἶνε καὶ αἱ σταγόνες.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὴν χάλαξαν, ἥτις δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ σταγόνες παγωμένου ὕδατος. Τὰ χαμηλὰ νέφη στέλλουν εἰς τὴν γῆν τοὺς μικροὺς κόκκους τῆς χαλάξης, τὰ δὲ ὑψηλὰ νέφη τὴν χονδρὴν καὶ καταστρεπτικὴν ἐκείνην χάλαξαν, ἥτις συντρίβει καὶ φθείρει τὰς φυτείας, φοβεύει δ' ἐνίοτε καὶ ζῶα.

Νοδοκομεῖον φυτῶν.

Ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀγαθοεργίᾳ ἀφοῦ ἐξησκήθη ἀρκούντως ἐπὶ τῶν ζώων ἤρχισε τώρα νὰ ἐπεκτείνεταί καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν !

Εἰς τὰ βᾶθη τοῦ παρισινοῦ δάσους τῆς Βουλώνης, παρὰ τὴν ἔχθην τοῦ Σηκουάνα ἔχει ἰδρυθῆ ἀληθὲς νοσοκομεῖον φυτῶν. Ἐκεῖ μεταρπετεύονται πρὸς νοσηλείαν πάντα τὰ εἰς δημοσίους κήπους ἢ δενδροστοιχίας ἀσθενοῦντα φυτὰ καὶ δένδρα ἢ ὅσα ἐκριζόνονται προσκαίρως ἕνεκα ἔργων κοινῆς ἀνάγκης, ὑπονόμεων, ὑδραγωγείων, διοχετεύσεων.

Κατανάλωσις χάρτου.

Ἄν διὰ τῆς καταναλώσεως τοῦ χάρτου μετρηταί ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ, τότε ἀναμφιδόλως ἡ ἀνθρωπότης βαίνει μεγάλοις βήμασι πρὸς τὴν πρόοδον.

Κατὰ τὸ 1850 ἡ ἐτησίᾳ παραγωγὴ χάρτου ἀνῆρχετο εἰς 221 ἑκατομ. χιλιογράμμων· σήμερον δὲ παράγονται ἐτησίως 2 δισεκατομ. καὶ 260 ἑκατομ. ἥτοι ἐντὸς 48 ἐτῶν ἡ παραγωγὴ τοῦ χάρτου ἐδεκαπλασιάσθη.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ εὐρώτος.

Ὁ εὐρώσ ὁ γεννώμενος ἐντὸς κλειστῶν ἀποθηκῶν καὶ ἀκατοικητῶν δωματίων ἀποτρέπεται ἂν ἐντὸς αὐτῶν τεθῆ δοχεῖον πλήρες ἀσδέστου, ἥτις κατὰ μικρὸν ἀπορροφᾷ τὴν ὑγρασίαν. Πρέπει ὅμως ν' ἀνανεῶνεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ ἀσδέστος.